

VREME

DODATAK nedeljniku VREME br. 1748 od 4. jul 2024.

Tribine nedeljnika "Vreme" u Kikindi i Subotici

Mogu li promene da krenu iz lokala?

Mogu li promene da krenu iz lokala?

Nakon dve runde lokalnih izbora, na kojima su opozicija i opozicione grupe građana ostvarile relativno dobre rezultate uprkos bezbrojnim izbornim nepravilnostima i junskom bojkotu glasanja jednog dela opozicije, postavlja se logično pitanje u kojoj meri političke promene u Srbiji mogu da krenu sa nivoa gradova i opština.

Setimo se da je pad Miloševića 2000. godine asfaltiran opozicionim preuzimanjem vlasti u nekoliko gradova Srbije četiri godine ranije.

U kojoj meri je moguće porediti današnju političku situaciju sa onom iz

devedesetih? Da li je bojkot dela opozicije bio pogrešna odluka ili je pak izlazak na izbore dao legitimitet Vučićevom izbornom „inženjeringu”? Kada možemo očekivati naredne lokalne izbore, da li je realno očekivati da se oni, u kontekstu političke krize, održe pre zakonskog roka? Gde se kriju tajne moći i slabosti grupa građana i političkih stranaka na lokalnom nivou?

To su neka od pitanja na koje su naši gosti pokušali da daju odgovore.

* * *

Tribine je moderirao novinar „Vremena” Nedim Sejdinović

KIKINDA

Tribina je održana kod Spomenika internircima u centru Kikinde, u petak 21. juna, sa početkom u 19 sati.

Učestvovali su:

Željko Bodrožić, novinar, “Kikindske”

Darko Kovačević, odbornik u Skupštini Grada Kikinde

Senka Jankov, odbornica u Skupštini Grada Zrenjanina

Pavle Cicvarić, student, organizacija “Borba”

Dragan Popović, Centar za praktičnu politiku

Branislav Grubački, poslanik u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodine

Tribina je održana uz podršku lista “Kikindske” i pokreta “Novi optimizam”.

Nedim Sejdinović: Verovatno svi prisutni dobro znaju kakvi su rezultati dvaju prethodnih izbornih ciklusa u Srbiji, onog decembarskog i ovog junskog. U oba su lokalni izbori, pogotovo oni beogradski, izazivali pažnju javnosti. Koje su pouke ovih izbora? Glavna pouka je, čini se, da je politička scena neujednačena, da se rezultati od grada do grada, od opštine do opštine, veoma razlikuju, bez obzira na sličnosti političkog konteksta, jezivog političkog konteksta. Može se reći da su ipak u mnogim lokalnim samoupravama pojedine grupe građana prošle izuzetno dobro, čak neočekivano dobro. U junu je najveći uspeh ostvarila lista dr Dragana Milića u Nišu, ali i pokret “Kreni-promeni” Save Manojlovića u Beogradu i Novom Sadu. Ima još primera.

Razlozi za dobar rezultat grupa građana, osobito na junskom glasanju, jesu brojni. Setimo se, “klasična” opozicija bojkotovala je izbore 2020. godine i nije bila prisutna u skupštinama gradova i opština, dok su neke grupe građana iskoristile priliku da se tokom protekle četiri godine rada utemelje u svojim lokalnim zajednicama. Razlog je i činjenica da je naše društvo u neprestanoj potrazi za novim licima u politici, a potom se ta lica često vrlo brzo potroše. Svako je razlog i to što se opozicija okupljena oko “Srbije protiv nasilja” između dva izborna ciklusa međusobno posvađala, podelila se na bojkot i borbenu opoziciju, pa su je građani kaznili i glasanjem za nestranačke liste.

Logično je što je opozicija loše prošla u Beogradu, jer je tamo snaga bojkota bila najveća. Međutim, rezultat u Novom Sadu nije ohrabrujući. Naime, u ovom gradu ostvario se san mnogih opozicionara: praktično se celokupna opozicija našla na jednoj listi, i ona desna i ona leva. Ali, na žalost, ova lista nije ostvarila očekivan rezultat. Zadržala se tek na 24 procenta osvojenih glasova, a verovalo se da će ići na više od 30 odsto. Manojlovićev pokret, koji je ne utemeljen u Novom Sadu, osvojio je oko deset procenata. E sada, šta iz ovoga zaključiti? Da li primer Novog Sada kazuje da jedna opoziciona lista, sastavljena od veoma različitih političkih aktera, ne može da ostvari sinergetski efekat? Ipak, pre nego što ovo zaključimo, treba imati u vidu da je kampanja bojkota definitivno imala uticaj i na

Bodrožić: U ovim okolnostima nemoguće je bilo šta pomeriti. Ljudi na vlasti su beskrupulozni, to su radikali koji žive na konfliktu, i koji, kada su na vlasti, žele da ta vlast bude apsolutna i da sve ono što je protiv njih – bude uništeno

ove izbore, bez obzira na to što su u glavnom gradu Vojvodine sve opozicione stranke bile na izbornoj listi. Osim toga, kampanja je trajala samo mesec dana, a uz poznatu medijsku blokadu nije bilo moguće stvoriti željenu "referendumsku atmosferu".

Govorili smo već o neujednačenosti političkog delovanja u raznim regionima i lokalnim samoupravama, bez obzira što svuda dominiraju izborna krađa, zloupotreba medija, pritisci na birače i aktiviste... Čini se da je aktivistima koji se ne nalaze u lancu vlasti, i građanskim i stranačkim, mnogo teže na lokalnom nivou nego u Beogradu, Novom Sadu ili Nišu. Oni su izloženi neposrednijim pritiscima, a ne postoji skoro nikakva javnost koja bi mogla da ih zaštiti. A stanje demokratije u jednom društvu meri se upravo na lokalnu, a ne u velikim centrima. Dakle, ono je katastrofalno.

Hajde da, za početak, pitamo novinara Željka Bodrožića kako su prošli izbori u Kikindi, kakva je bila kampanja? Kakav je politički i društveni kontekst? Nama je jasno gde živimo, ali je uvek interesantno da čujemo kako to izgleda u konkretnim slučajevima...

Željko **Bodrožić**: Hvala vam što ste došli po ovoj vrućini, ovo je znak da u Kikindi još uvek ima političkog života, doduše skromnog, što su pokazali i izbori. Znamo i uzroke skromnosti: naprednjaci su u suštini razorili i ukinuli politički sistem. U Kikindi su se posle pada lokalne vlasti demokrata, ligaša i drugih partnera – opozicione političke partije rasule. Dve dobro organizovane stranke, Demokratska stranka i Liga socijaldemokrata Vojvodine, polako ali sigurno izgubile su kapacitet. Ds se delio, a ljudi iz LSV su prelazili u SNS ili su se pasivizirali. Svojom koalicijom sa SNS-om u Novom Sadu LSV je jasno stavio do znanja da ne želi da bude tvrda opozicija, već da samo gleda kako da preživi ovaj period.

Kada analizirate prve lokalne izbore u Kikindi koje je organizovala naprednjačka vlast 2016. godine, vi i tada možete prepoznati sve anomalije koje postoje i danas. Možda smo ih tada manje uočavali, ali je u pitanju identična matrica. Oni su zagospodarili. Pri raspisivanju izbora već imaju sigurnih 39 odbornika, recimo 10 osiguranih na osnovu glasova socijale, potom onih koji rade u javnom sektoru... Naprednjačka hidra je sve okupirala. I ovi izbori su pokazali da je u ovim

Jankov: Pred nama je vrlo teška borba, jer se borimo protiv jednog potpuno izokrenutog sistema vrednosti i nedostatka kritičnog razmišljanja. To je borba na mnogo različitih nivoa i nju ne mogu da vode samo političke partije

okolnostima njih nemoguće pobediti. Pritom, oni ne žele samo da pobede već žele da vas potpuno ponize.

Opozicija im je u Kikindi dala vetar u leđa jer se nije uspeła dogovoriti da zajednički izađe na izbore. To je pokazatelj nezrelosti, nespremnosti, neznanja, svega toga ima, ali sve je to i posledica objektivnih okolnosti: mi jednostavno živimo u neslobodnom društvu. Čast svima koji su angažovani u opoziciji, treba ih svakako podržati, ali opozicione partije u Kikindi su danas tek patrijci, nisu to organizacije u pravom smislu reči. Daleko smo od one scene devedesetih koja se borila protiv Miloševićevog režima.

Devedesetih godina postojali su nezavisni, slobodni mediji, sada toga praktično nema. Ne postoji ni civilno društvo, za razliku od devedesetih. Tada su nevladine organizacije bile veoma aktivne, organizovale tribine i druge događaje. Znači, scena je postojala i negde ste mogli da razmenite mišljenje. Međutim, ovi su sve ugušili. Izbori 2016. su bili prekretnica i po tome što su tada naprednjaci zabranili da se politički skupovi održavaju u gradskim javnim ustanovama. Prvi put su zatvorili, na primer, salu pozorišta za političke tribine, iako je pozorište zarađivalo od toga. Zaključali su i Dom omladine. Naravno, javni prostori su otvoreni za naprednjake i njihove partnere. Sela su u potpunosti prepuštena naprednjacima na milost i nemilost.

U ovim okolnostima nemoguće je bilo šta pomeriti. Ljudi na vlasti su beskrupulozni, to su radikali koji žive na konfliktu, i koji, kada su na vlasti, žele da ta vlast bude apsolutna i da sve ono što je protiv njih – bude uništeno. Ljudi koji se trude da nešto promene zaslužuju svaku pohvalu. Posebno pohvaljujem one koji učestvuju u radu političkih partija. Grupe građana su u normalnim demokratskim društvima začim na lokalnu, koji postoji i koji će postojati. U pitanju su male interesne grupe okupljene oko ideja lokalnog karaktera. Loše je to što su u nedostatku ozbiljnih političkih organizacija grupe građana preuzele dominaciju, i to se iz ciklusa u ciklus ponavlja.

Uglavnom, u Kikindi Srpska napredna stranka potpuno dominira. Dominacija počiva, kao prvo, na činjenici da je ovde Srpska radikalna stranka uvek bila jaka. Osnov

postoji, petina biračkog tela uvek će glasati za Šešelja i njegove epigone, Vučića i druge. Ali, naprednjaci su dolaskom na vlast sve okupirali i sada imate političku scenu koja ne može da funkcioniše. Na izborima ne možete da vidite pravo mišljenje građana. Od 15-ak hiljada glasova koje dobijaju naprednjaci u Kikindi, pripada im otprilike tek polovina, a sve ostalo je "nagurano", na različite načine. Osim toga, sve je učinjeno da se ljudi odgurnu od izbora, da se krene donom na svakoga ko želi da se politički organizuje. Unosi se i kontinuirana zabuna sa tzv. fantomskim listama, od kojih su neke tzv. manjinske.

U pitanju je mašinerija koju teško možeš da pobediš. Opozicija je neorganizovana, a sa druge strane, tu je kupovina glasova, ucenjivanje birača, tu su razni jogi-letači u razno-raznim grupama građana, razni lažnjaci na izbornim listama. Trećina opozicionih glasova se posle svakih izbora prebaci na konto naprednjaka, tako što naprednjaci prosto na opozicione liste ubace svoje trojanske konje. Kikinda je potpuno razvaljena.

Od 2016. Kikinda je postala grad, ali otkako su ovi na vlasti, on sve više gubi prerogative grada i sve više postaje palanka. Vidite to po našem okruženju, po onome što se dešava u gradu, po kulturnim manifestacijama... To malo što oni nešto rade – znajte da su na svakom projektu kojim se hvale ukrali isto toliko para koliko je u same radove uloženo. Recimo, kružni tok. Ok, dobar je, ali on je bio tri puta skuplji od realne cene. Stvorila se nova elita u gradu koja ima para koliko god hoće, besna od novca i moći.

Nedim Sejdinović: Što bi rekli cinici: "Ako dobro pripremiš izbore, samo glasanje nije ni potrebno!" Zapravo, hteo sam da malo promenimo ton. Kada je 2012. godine došao na vlast, SNS je krenuo u ozbiljan i sistematičan posao. Cilj je bio da se opozicija potpuno uništi. Protiv nekih opozicionih stranaka pokrenuo je jezivu kampanju, a neke ubacio u vlast ili pri vlasti. Čak su gore prošle ovi koje su naprednjaci uzeli u naručje, neke od tih partija su formalno ili praktično prestale da postoje: kao što su G17 plus, Liberalno-demokratska partija ili LSV. Uništavanje Demokratske stranke smo svi nekako mirno gledali. Naprednjaci su tako od opozicione scene stvorili spaljenu zemlju. Hoću, elem, da ubacim malo optimizma i da kažem da je sada ipak drugačija situacija. Čaša jeste poluprazna, ali je i polupuna. Opozicija postoji, kakva god da je. Iz spaljene zemlje niklo je rastinje i treba ga negovati. Jer, ako nema opozicije, nema ni demokratije, institucija, države...

Na lokalnu se ljudi, kako kaže Željko, obeshrabruju da učestvuju u politici. S obzirom da stigmatizacija opozicionih političkih partija traje toliko dugo, ljudi na lokalnu se ustručavaju da im se pridruže. Lakše se odlučuju da se organizuju u grupe građana. A što se tiče grupa građana, primetio sam jednu kvalitativnu promenu: one se sve ređe odlučuju za postizborni dil sa naprednjacima. Pogledajte, recimo, slučaj Kragujevca gde su grupe građana veoma žestoki opozicionari. Valjda je stvorena takva atmosfera, ko uđe od njih u "dil" sa naprednjacima završio je političku karijeru. Zamislite, recimo, da doktor Milić uđe u koaliciju sa naprednjacima. To bi definitivno bio njegov politički kraj. Ipak, i opozicione političke

Kovačević: Postoji mnogo ljudi koji podržavaju opoziciju, hoće da pomognu, čak i finansijski, ali pod uslovom da se javno ne eksponiraju. Mala sredina, veliki pritisci. Čak mislim da u pitanju nije ni strah koliko osećaj beznada, uverenje da ne može ništa da se promeni. Kao, okej, ne plašim se da se aktiviram, ali čemu to

partije, uz brojne poteškoće, uspevaju da šire svoju mrežu.

Dakle, Darko, kako sve ovo izgleda iz ugla Kikinde, da li je čaša do pola prazna ili do pola puna?

Darko Kovačević: U Kikindi se grupe građana pojavljuju na izbornim listama, ali to nisu aktivistička udruženja građana koja postoje duže vreme, već traju od izbora do izbora. Nikad nismo načisto šta oni žele i zbog čega su tu. Vrlo verovatno da bi odveli neke glasove ili sarađivali sa naprednjacima ako ovima zafali koji odbornik. Ili služe kao spavači za sledeći put. To smo videli sa Nestorovićem u Beogradu, on je mogao da prelomi Beograd, ali je verovatno procena bila da ostane u opoziciji ako zatreba za neki sledeći krug.

Što se tiče opozicionih političkih partija, jako je loša situacija, ljudi se teško uključuju u njih u malim sredinama. Mi smo u procesu stvaranja Zeleno-levog fronta u Kikindi i srećemo se sa čudnim situacijama. Postoji mnogo ljudi koji nas podržavaju, sve vreme su tu, sa naše strane. Hoće da pomognu, čak i finansijski, ali pod uslovom da se javno ne eksponiraju. Mala sredina, veliki pritisci. Slične probleme imaju i druge opozicioni partije, dakle, mali broj aktivista. U ovoj kampanji je učestvovalo maksimalno deset ljudi po stranici. Oni su izginuli, a drugi su tu i tiho su ih podržavali. Zašto je to tako i dokle će to trajati, stvarno ne znam. Mi treba da idemo od jednih do drugih, pričamo sa ljudima, pokušavamo da ih ohrabrimo. Čak mislim da u pitanju nije ni strah koliko osećaj beznada, uverenje da ne može ništa da se promeni. Kao, okej, ne plašim se da se aktiviram, ali čemu to. Na nama je da pokušamo da ubedimo te ljude da situacija nije beznačajna. Polako, korak po korak. Uspećemo, nadam se. A da su pritisci veliki, veliki su.

Nedim Sejdinović: Neki politički analitičari kažu da je opozicija u ovim izbornim ciklusima, pogotovo u drugom, slala isuviše negativne poruke građanima. Na neki način je tako sama sebi skočila u truh. Poruke su bile: naprednjaci su stvorili takvu strukturu moći i kriminala da ih je

Cicvarić: Činjenica je da vladajući režim, pored svog populizma u društvu, neguje i motiv antipartijskog raspoloženja. Kada pričamo o popularnosti i uopšte o prisustvu određenih grupa građana na lokalnu, ja zaista mislim da one jesu korisne, ali sam uspeh lokalnih pokreta jeste nastao iz tog raspoloženja, gde su nam se partije ogadile jer je neko želeo da nam ih ogadi

nemoguće pobediti, oni uvek mogu da namaknu glasova koliko god žele. A trebalo je govoriti obrnuto: nas je više, uprkos svemu, mi možemo da pobedimo. Pesimizmom opozicija zapravo uleće u naprednjačku propagandu, čiji je cilj da kod ljudi stvori beznađe. Kao i da svakoga ko podigne glavu zvekne sekirom posred čela. Senka, kako sve to izgleda u Zrenjaninu?

Senka Jankov: Kada sam videla naslov tribine, ozbiljno sam se zapitala da li je realno očekivati da bilo kakva promena krene sa lokalna, s obzirom u kakvoj se situacije trenutno nalaze lokalne sredine. Mislim da su i Željko i Darko zaista sjajno opisali sa čim se one susreću. Ono što važi u Kikindi važi u skoro svim lokalnim sredinama, pogotovo u Vojvodini, gde je apsolutna nadmoć SNS-a vidljiva u svim oblastima društvenog i javnog života. Mogućnost da se vidi nešto drugo, da se čuje drugačije mišljenje, da se drugačije deluje – svedena je na minimum.

Sa druge strane, ne bi bilo ni ove tribine, ne bismo se skupili i razgovarali da negde u suštini ne verujemo da je ipak moguće nešto uraditi. I ne bismo pokušavali nešto da uradimo da ne verujemo u uspeh uprkos svim tim i više nego očiglednim preprekama koje je SNS svojim dugogodišnjim delovanjem doveo do savršenstva.

Što se tiče Zrenjanina, i u njemu smo imali potpuno neravnopravnu borbu koja je postala još neravnopravnija usled cepanja opozicije i pratećeg rasta beznađa. Kao profesor u školi, neuspešno pokušavam da dobijem povratnu informaciju od svojih učenika zašto vlada tako velika apatija u društvu i političkom životu. Zbog čega svi oni u glas govore da ih politika ne interesuje, da ih ne interesuju izbori?

No, i pored svega, opozicija u Zrenjaninu uspeła je da dobije respektabilan broj glasova izašavši u dve kolone. Ali naravno, teško da se nešto može promeniti, nemoguće je boriti

se sa predizbornim i postizbornim inženjeringom koji je SNS usavršio. Zahvaljujući manipulacijama, oni uspevaju da prikupе mnogo više glasova nego što bi dobili u regularnoj izbornoj utakmici. I ono što se sada, u stvari, postavlja kao pitanje jeste šta da radimo onda. Da li da dižemo ruke i kažemo: okej, protiv ovoga se ne može, hajmo svi u podzemlje? Ili ćemo u domenu u kom možemo pokušati nešto da uradimo, da ponudimo nešto novo i drugačije.

I kao dugogodišnja aktivistkinja, i kao profesorka, i kao novopečena političarka, primećujem ozbiljan problem. Radi se o potrebi edukovanja građana za razumevanje demokratskih procesa i osnovnih građanskih prava, političkih prava. Jednostavno, za 12 godina ljudi su prestali da veruju da je moguće živeti po zakonu, živeti u odgovornosti i biti prezentovan i reprezentativan u telima odlučivanja. Prevlast SNS-a se zasniva na sunovratu obrazovanja, koje je apsolutno dokrajčilo. Kao i u sunovratu institucija, koje su potpuno u fokusu služenja političkim partikularnim interesima, i potpunom raspadu pravnog sistema.

U svakom slučaju, pred nama je vrlo teška borba, jer se borimo protiv jednog potpuno izokrenutog sistema vrednosti i nedostatka kritičnog razmišljanja. To je borba na mnogo različitih nivoa i nju ne mogu da vode samo političke partije.

Nedim Sejdinović: Gospodine Grubački, vi ste dobar poznavalac društvenih i političkih prilika širom Vojvodine. Čuli smo da je Vojvodina posebno na udaru, da su ovde naprednjaci najsureviji u uništavanju političkog i društvenog života. Komentarisao sam nedavno sa kolegama iz centralne Srbije saopštenja koja je SNS izdavao u predizbornom periodu u Novom Sadu. Ona su ličila, bez preterivanja, kao da ih je pisao masovni ubica koji je upravo pobjegao iz zatvora. Kažu kolege, uprkos užasnom karakteru "njihovih" naprednjaka, ipak su ovaka saopštenja kod njih nezamisliva.

Branislav Grubački: Bio sam partijski aktivan do 2004. godine, posle 5. oktobra u republičkom parlamentu poslanik tadašnjeg DOS-a u ime Lige socijaldemokrata Vojvodine. Te godine sam se politički dezaktivirao i osnovao organizaciju "Novi optimizam". Gest otklona od politike bio je lični gest. Mislio sam da društvo i političke stranke, i stranka kojoj sam do tada pripadao, nisu primereno i adekvatno reagovala na streljanje prvog demokratskog premijera Zorana Đinđića.

"Novi optimizam" nikada nije pledirao da bude organizacija koja će ići na izbore. Vrlo sam svesno ušao u sferu aktivizma, koji, međutim, nikada nije negirao potrebu za

Grubački: Kada je reč o Vojvodini, mislim da ona postoji u glavama ljudi. Bez obzira što postoji mantra koja govori da je Vojvodina izbrisana kao pojam, da ona više nije relevantna, duboko verujem da to nije tačno

artikulacijom aktivizma kroz političke stranke. "Novi optimizam" nije nikakvo civilno društvo: nikada nisam bio deo civilnog društva koje razgovara sa ubicima i kriminalcima kako bi trebalo da se reorganizuju institucije ili kako da se vode javni poslovi. Znao sam s kim imam posla još 2012. godine. Realno mi je bilo potpuno jasno kuda sve ovo ide. Razlog zbog kog sam se vratio u politiku posle 20 godina: aktivizam se iscrpeo u neformalnim grupama koje podržavaju političke organizacije, ali ne žele da budu deo njih. Kao nestranački kandidat u ime Zeleno-levog fronta, postao sam pokrajinski poslanik i osećao sam i moralnu obavezu i želju i potrebu da se priključim toj organizaciji, koja je najmlađa i najperspektivnija iz mog ugla.

Ova organizacija u Vojvodini danas ima 16 odbornika u 11 lokalnih samouprava. Znam šta bi na to rekao moj prijatelj Željko. On smatra da takve stvari nisu bitne kada imamo ovakvu jednu političko-kriminalnu organizaciju na čelu države. Međutim, ja sam bliži onome što je rekao Čerčil: tući ćemo se i u vazduhu, i na kopnu, i na moru! Znači, kombinacija delovanja mora da postoji, sa svih strana. Po širini i dubini. I pritisak na institucije, i unutar institucija, i pritisak na ulici, i pritisak javnog mnjenja.

Doduše, javno mnjenje je razoreno. Recimo, sada je teško i zamisliti da je Kikinda bila jedan od glavnih centara otpora u predvečerje promena petooktobarskih. Na dvogodišnjicu "Kikindskih", svirao je ovde bend "Deca loših muzičara", bilo je 500-nak ljudi iz cele Vojvodine. Sada ne postoji ni taj bend kao relevantan, ne postoji ni Dom kulture kao sigurna kuća za Kikindane, ne postojimo ni mi, 24 godine smo stariji. U međuvremenu su se mnogi ljudi iz Kikinde odselili, iz cele Vojvodine. Ali ja kao osnivač "Novog optimizma" ne smem da potonem u pesimizam. Stoga ću svoj budući politički aktivizam da upotrebim ne samo u skladu sa mojim dosadašnjim aktivizmom, već i na polzu mladih ljudi, nekih budućih generacija kojima pripada i mladi prijatelj iz Užica, student Pavle Cicvarić.

Kada je reč o Vojvodini, mislim da ona postoji u glavama ljudi. Bez obzira što postoji mantra koja govori da je Vojvodina izbrisana kao pojam, da ona više nije relevantna, duboko verujem da to nije tačno. U narednom periodu ću se

potruditi da budem deo onih aktivnosti koje će vratiti Vojvodinu u život. Viđaćemo se i dalje po ovim trgovima.

Nedim Sejdinović: Kad smo kod mladih ljudi, hade da pitamo nešto Pavla. Imao bih mnogo što šta da ga pitam o univerzitetima i fakultetima, ali ne želim da izlazimo iz naslovne teme. Dakle, kako gledaš na rezultate lokalnih izbora i mogu li promene krenuti iz lokala?

Pavle Cicvarić: Ovi izbori jesu delovali na prvu loptu kao razočarenje. Međutim, stvar koja mi je zapala za oko jeste uspeh određenih lokalnih pokreta ili pojedinaca na lokalnu koji nisu članovi partija. O tome sam razmišljao i tražio sam razloge zbog čega bi uopšte to vanpartijsko delovanje moglo da bude razlog za uspeh. Činjenica je da vladajući režim, pored svog populizma u društvu, neguje i motiv antipartij-

Popović: Ono što ja zameram opciji koja je izašla na izbore jeste prebacivanje odgovornosti na nekog mitskog Đilasa. Ne, izašao si na izbore, prihvatio si pravila, odgovornost je samo tvoja, nema dalje. Dakle, uvek političar mora da preuzme odgovornost za odluku koju je doneo. Ali, sa druge strane, kada govorimo o bojkotu metodološki, on je jako teško sprovodiv jer zahteva veliku mobilizaciju

skog raspoloženja. Kada pričamo o popularnosti i uopšte o prisustvu određenih grupa građana na lokalnu, ja zaista mislim da one jesu korisne, ali sam uspeh lokalnih pokreta jeste nastao iz tog raspoloženja, gde su nam se partije ogadile jer je neko želeo da nam ih ogadi.

Lokalni pokreti, pored toga, imaju još jednu prednost. Za razliku od političkih partija, oni ne moraju jasno da se deklariraju, recimo, po pitanju Kosova, po pitanju sankcija Rusiji, članstva Srbije u Evropskoj uniji. Tako automatski imaju veći potencijalni kapital u okviru biračkog tela.

Onda se nekako postavlja prirodno pitanje zbog čega je izborna apstinencija prisutna u Srbiji. Verujem, postoji dosta faktora za apstinenciju ili za određene izborne rezultate. To mogu biti istorijski faktori. Primera radi, u našem društvu oduvek smo na vlasti imali militantne i leaderske ličnosti oko kojih se politika formirala. Kada pričamo o demokratiji ili o konsolidaciji demokratije, konsolidacija demokratije ne znači nužno da se samo institucije formiraju i da rade kako treba; konsolidacija predstavlja i svest građana da bi trebalo da učestvuju na jedan ili drugi način na izborima i u političkim procesima.

Još jedan od razloga zbog čega opozicija nije ostvarila rezultat kakav je očekivan jeste kampanja. Tema bojkota koji se uglavnom dešavao u Beogradu nekako je postala dominantna i na drugim lokalnim izborima. Tu sam viđao optužbe sa jedne i sa druge strane, ali uopšte ne bih voleo da se ubacujem u taj krug, jer prirodna posledica raspada velike

koalicije jeste apstinencija. Apstinencija ne mora nužno da bude zato što se izgubila nada, može da bude i vid protesta.

Mislim da smo na ovim izborima apstinenciju videli u obliku protesta, gde namerno neki politički akteri ili građani ne žele da izađu na izbore ili jednostavno zbog gubitka volje ili gubitka nade. Ne znam koliko smisla ima sada gledati i komentarisati to, sem u funkciji nekakvog učenja da se greške koje su se desile proteklih nekoliko meseci jednostavno ne smeju ponoviti.

Nedim Sejdinović: Ne treba zanemariti činjenicu da su ljudi čak i u najmanjim sredinama imali osećaj da na lokalnim izborima glasaju za ili protiv Vučića. To je jedna od taktika SNS, o čemu je bilo toliko reči. Tačno je, opozicija se našla između dva loša puta: jedan put je bio put bojkota, a dru-

gi put izlaska na neregularne izbore. Birajući između ta dva loša puta, izabrala je treći, najgori, da se međusobno posvađa. I čini se da sada bira i četvrti, još gori put, da se svađa nastavi. Dragane, kako dalje, šta nam praktično za budućnost predlaže Centar za praktičnu politiku?

Dragan Popović: Odmah ću vas pozvati da odbacite crnilo Željka Bodrožića. To se zove žal za mladost. Šalu na stranu, uz sve razumevanje razloga zašto smo ljuti ili razočarani ili besni, mislim da je čaša ipak polupuna. Iskreno je vidim kao takvu i kada govorimo o tome šta smo dobili ovim izborima. Dakle, mi smo dobili da u stotinak opština i gradova imamo ozbiljne opozicione grupacije u lokalnom parlamentu. Uvek treba da gledamo sa koje smo tačke krenuli. Dakle, krenuli smo sa tačke gde je sve stvarno bilo mrtvo, gde nismo imali gotovo ništa. U retko kojoj opštini je bilo opozicionih odbornika, dakle, nemamo nikakvo političko iskustvo, nikakve javne resurse, političke partije su razdrobljene i to je Željko lepo objasnio namernim radom Vučićeve vlasti da uništi politiku kao takvu.

Neke pomake vidite u onim gradovima i opštinama u kojima su lokalni izbori bili u decembru. Kragujevačka opozicija radi odlično, Leskovac pokreće peticiju za smenu gradonačelnika, već se građani skupljaju, potpisuju peticiju itd. U Kraljevu tri ključne opozicione grupacije, od kojih su dve grupe građana, odlično sarađuju. Evo, sad su opet kroz institucije pokušali da spreče privatizaciju apotekarske ustanove.

To su stvari koje ljude interesuju i ja mislim da će se rezultati tek videti kada počne da se ozbiljnije radi.

Treba imati u vidu da je sve ovo proces. Dakle, to da će ovakav režim da padne preko noći, neće, nema šanse. Možda mi ne uspemo, možda se nikad ne dese neke trajnije promene sistema, ali mislim da se prosto vredi boriti. I mislim da ima šanse ukoliko postoji svest da je to proces i da nam treba nekoliko ciklusa, te da moramo da se zadovoljavamo malim poredama, da moramo da budemo srećni ako posle svakog ciklusa imamo još jednu novu pobjedu. Znači, kada smo rušili Miloševića, mi smo izašli na izbore samo koji mesec nakon što je on kuma bacio u jamu s krečom. Dakle, takvi su bili izborni uslovi. I mi smo ga pobedili na izborima. Neće nikad u autoritarnim režimima izborni uslovi biti regularni.

Super je, borićemo se za izborne uslove koliko god da je to moguće, ali hajde da zastanemo tu gde smo, osvrnemo se oko sebe i odatle krenemo dalje. Mislim da postoje ozbiljne šanse da se napravi bolji rezultat na narednim izborima, ali to zahteva i uozbiljavanje političke scene, jake stranke, i zahteva plan. Mi ne volimo da planiramo, ne volimo da učimo iz grešaka. Dakle, ne radimo ono što piše u udžbenicima, kao što ni politiku ne vodimo po planu. Mora da se sedne i da se smisli dobar plan i da se polako ostvaruje, da se radi na tome, da se napravi brend, da se napravi infrastruktura, da se privuku novi ljudi, koliko god je to moguće, uz sva ograničenja kojih smo svi svesni.

Nedim Sejdinović: U Novom Sadu sada imamo 32 opoziciona odbornika, a do sada smo imali – nula! To je ipak fin skok! I čaša je polupuna, definitivno. Tačno je i to da su stranke okupljene oko "Srbije protiv nasilja" neprofilisane iz ugla građana. Oni ih ne razlikuju. Kada gledamo iz ove pozicije, posle četiri godine od bojkota 2020, kako ti se stvari čine? Da li je tadašnji bojkot, pogotovo na lokalnom nivou, bio greška?

Dragan Popović: Uvek sam bio protiv bojkota i tog i ovog sada. I izlazio sam na izbore. Ali, nezavisno od toga, bitno je da se shvati da bojkot jeste metod borbe. To nije pitanje morala, nekih principa, ne, to je metod. Svi imamo iste ciljeve, da srušimo autoritarni režim. Kako ćemo da dođemo do tog cilja, različiti ljudi imaju različite ideje i onda idu različitim putevima. I oba su legitimna. Bojkot je legitiman potpuno. Ono što ja zameram opciji koja je izašla na izbore jeste prebacivanje odgovornosti na nekog mitskog Đilasa. Ne, izašao si na izbore, prihvatio si pravila, odgovornost je samo tvoja, nema dalje. Dakle, uvek političar mora da preuzme odgovornost za odluku koju je doneo. Ali, sa druge strane, kada govorimo o bojkotu metodološki, čisto uz svest da su obe opcije legitimne, on je jako teško sprovodiv jer zahteva veliku mobilizaciju. A tek bojkot lokalnih izbora, to zahteva baš jako obrazloženje. Baš je teško izvesti bojkot na lokalnim izborima da on ima smisla. Verujem da je bojkot 2020. bio čak pogubniji nego ovaj danas koji smo imali, jer je mnogo ljudi na lokalnu trpelo.

SUBOTICA

Tribina je održana u Subotici, u parku iza Muzičke škole, kod biste Danila Kiša, u petak 28. juna sa početkom u 19 sati.

Učestvovali su:

Filip Švarn, glavni urednik nedeljnika "Vreme"

Jelica Minić, iz Evropskog pokreta u Srbiji

Luka Vučincac, odbornik u Skupštini Grada Subotica

Jovana Filipić, studentkinja

Branislav Grubački, poslanik u Skupštini AP Vojvodine

Tribina je održana uz podršku lista "Kikindske" i pokreta "Novi optimizam".

Nedim Sejdinović: Ovo je druga u nizu tribina nedeljnika "Vreme" koje tumače rezultate lokalnih izbora u Srbiji u prethodna dva ciklusa uz pitanje "Da li promene u Srbiji mogu da krenu sa lokala?" Zašto je to važno pitanje? Važno je iz raznih razloga; između ostalog, hajde da se prisetimo devedesetih godina, hajde da se prisetimo da je pad Slobodana Miloševića upravo krenuo sa lokalnog nivoa. Opozicija je osvojila neke gradove i neke opštine četiri godine ranije, tu se utemeljila, tu je na neki način skupila

snagu, stekla iskustvo, znanje, razvila infrastrukturu i na kraju dovela do pada Miloševićevog režima 2000. godine.

Stiče se utisak da je sada prilika propuštena i da se razlozi ne kriju samo u katastrofalnim izbornim uslovima nego i u činjenici da je opozicija pre tri meseca dozvolila sebi da se međusobno posvađa i propusti priliku da nešto promeni. Ili da ostvari bar neke simbolične, ali važne pobede.

Bojkot u Beogradu definitivno je uticao na izborne rezultate u celoj Srbiji. Bojkot jeste legitiman, ali on predstavlja aktivnu formu. On ne znači da ljudi sede kod kuće i piju kafu i gledaju kako izbori protiču, nego čitav niz pratećih događaja, između ostalog i protesta i raznoraznih drugih aktivnosti koje svakako podrazumevaju mobilne građane. Bilo je pitanje koliko su građani aktivni. Dakle, to je bio bojkot i problem sa bojkotom, a sa druge strane, izlazak na izbore realno jeste davanje nekakvog legitimiteta Vučićevim nakaradnim izborima. Između ta dva loša puta opozicija je odabrala najgori – da njihova priča o bojkotu ili nebojkotu demoralise i demotivise građane.

Minić: Nakon uspeha koje su, uprkos svemu, opozicione stranke izvojevale u decembru, odluku da se ide na bojkot bilo je jako teško razumeti. Ljudi su očekivali da te stranke učine sledeći korak zajedno

Ovo je neka vrsta političkog konteksta u kom razgovaramo. Ipak, i pored svega ovoga što sam naveo, postoji nekoliko pozitivnih pomaka. Opozicija će biti prisutna u mnogim sredinama kao važan segment lokalnih parlamenata.

Postoje i neke tendencije koje možemo prepoznati. Tu je, pre svega, uspeh grupa građana u pojedinim sredinama. Naravno, najveći je zabeležila grupa građana doktora Milića u Nišu gde je opozicija, po svemu sudeći, čak i pored ozbiljnog naprednjakog izbornog inženjeringa, odnela veliku pobedu. Videćemo šta će se sve na kraju izdešavati. Vidimo i u nekim drugim sredinama uspon određenih grupa građana koje su ostvarile rezultat bolji od "klasične" opozicije. Takođe, veliki uspeh ostvarila je i grupa građana, odnosno pokret koji personifikuje Savo Manojlović. Pokret je dobio zaista respektabilan broj glasova i u Beogradu, pa čak i u Novom Sadu, gde nije nešto naročito bio aktivan.

Kako su protekli izbori u Subotici, kako je čitav taj izborni proces izgledao? Da li možeš da se osvrneš na specifičnost Subotice u smislu dugogodišnjeg partnerstva SNS-a i Saveza vojvođanskih Mađara? Ovo je pitanje za Luku Vučinca, novog subotičkog odbornika.

Luka Vučinac: Moje političko iskustvo je novijeg datuma, traje od oktobra prošle godine. Poslednji i pretposlednji lokalni i parlamentarni izbori su oni u kojima sam aktivno učestvovao i video šta se na njima dešava, konkretno u Subotici. Da krenemo od decembra. Nivoi krađe koji su se u decembru desili u Subotici ostavili su nam izuzetno gorak ukus u ustima, posebno što se priča svela samo na krađu u Beogradu. Dakle, sve nepravilnosti koje su uočene u Beogradu uočene su i u drugim sredinama. Ipak, odlučili smo da krenemo da se spremamo za lokalne izbore u Subotici jer smo znali da osim nas nema nikoga ko će brinuti o našem gradu. Nikoga u Surdulici ne treba da zanimaju izbori u Subotici i obrnuto, što je potpuno normalno.

Postoji ozbiljan problem, a to je opoziciona stranačka infrastruktura. U Subotici su možda nekad postojale stranke koje su imale i ozbiljne ljude i ozbiljnu infrastrukturu i ozbiljno znanje. Moramo da znamo da je bojkot 2020. vratio celu tu priču na nulu. Posle 2020. krećemo od nule, zapravo krećemo iz minusa. Recimo, dok se ne proglasi naša lista na lokalnu, mi nemamo predstavnike u Gradskoj izbornoj komisiji, što znači da smo mi potpuno slepi na dešavanja u GIK-u, možemo samo da čitamo zapisnike koji se objavljuju na sajtu, ali nemamo uvid u materijal. I ne samo to, naravno.

Razlika između decembra i lokalnih izbora u junu jako je velika. U decembru smo računali da je oko 20.000 glasača u Subotici opoziciono nastrojeno. Znali smo da se glavna kampanja vodi iz Beograda. Kada smo krenuli na lokalne izbore u Subotici, priča je skroz drugačija. Ostavljeni smo sami sebi. Nismo imali kandidate koji su imali dovoljno poverenja građana, među njima bili prepoznati. To je nekad do kandidata, ali češće do činjenice da nisu imali niti vremena niti mogućnosti da se dovoljno upoznaju sa građanima. Kampanja je bila jako teška zbog uslova i vremenskih rokova, i slabe infrastrukture. Od 20.000 opozicionih građana Subotice, za listu "Biram Suboticu" glasalo je njih 7.700, što jeste loš rezultat. Očekivao sam više, očekivao veću izlaznost, ali savršeno razumem prosečnog birača koji gleda na televiziji kako se opozicija međusobno svađa, kako se tu nešto loše dešava.

Glavni argument za izlazak na izbore bila je upravo činjenica da se odluka o bojkotu 2020. godine pokazala katastrofalnom po opoziciju na lokalnu. Ako želimo nešto da promenimo 2028. godine, mi moramo da budemo u parlamentu, da stičemo institucionalna znanja i iskustva, da komuniciramo sa građanima i zastupamo njihove interese.

Kada je reč o odnosu snaga opozicije i vlasti, i tome ko je sa koje pozicije krenuo, izneću podatak iz izveštaja OEBS-a o potrošnji novca političkih partija na Meta platformama, znači Fejsbuku i Instagramu. Srpska napredna stranka potrošila je 78 hiljada evra na reklame, plus 12 hiljada evra sa nekih stranih profila koji su promovisali naprednjački sadržaj. Znači, to je skoro 90 hiljada evra. Savez vojvođanskih Mađara je za reklame potrošio 14 hiljada evra. To je samo Fejsbuk i Instagram, ne računam vreme u medijima, ne računam bilborde, ne računam ništa drugo. Cela koalicija "Biram borbu" na nacionalnom nivou potrošila je na Meta platformama svega 7.000

Grubački: Predugo je sve to trajalo, četiri godine vladanja SNS-a bez ikakve opozicije na lokalnu. Nismo mogli da pratimo šta se dešava u lokalnim parlamentima. U Gradskim izbornim komisijama nije postojao opozicioni glas. SNS je po širini i dužini uzurpirao sve institucije, sve kapacitete uz pomoć kojih se odvijaju izborne radnje. Bilo je izuzetno teško biti opozicija i opozicioni kandidat na ovim lokalnim izborima

evra. Ne zato što su odlučili negde drugde da se reklamiraju, već stoga što više novaca nije bilo. I to morate da imate na umu kada posmatrate odnos vlast-opozicija. Voleo sam da kažem svojim saborcima: "Mi igramo izgubljenu bitku". Ali, kada pogledamo širu sliku, ovo je prva bitka na koju mi izlazimo. Moramo da se pripremamo za sledeći korak, da promene krenu sa lokala.

Nedim Sejdinović: U Subotici je devedesetih Savez vojvođanskih Mađara bio deo opozicionog korpusa, pa je situacija bila drugačija, nekako lakše podnošljiva. Čini se da su sada građani između dve utilitarne, nacionalističke vatre koje gore sa iste strane, SNS-a i SVM-a, te da je opstao politički prostor samo za neke građanski orijentisane grupacije i ljude, koji su dosta krhki.

Kada si rekao ovo o potrebi kontrole opštinske odnosno gradske vlasti od opozicije, a unutar institucija, podsetio si me zapravo na to šta se dešava u Novom Sadu danas. Danas je Skupština Grada održala sednicu u starom sazivu, skoro mesec posle izbora. Nema pravnih prepreka za to, ali je sa političke strane u pitanju katastrofalan potez. Na dnevnom redu nalaze se 44 tačke. Mnoge od tih tačaka su problematične, kao što je ona koja podrazumeva uništavanje Futoškog parka. Mnogi koji znaju Novi Sad znaju da je to najbolji park u Novom Sadu. Sazvali su sednicu da bi progurali problematične odluke dok još nemaju opoziciju u gradskom parlamentu. To svedoči da je samo prisustvo opozicije problem za naprednjake.

Logično se da zaključiti da je Luka u pravu, odnosno da je bojkot lokalnih izbora 2020. godine doneo benefite samo naprednjačkoj vlasti, kojoj je dopušteno da radi šta joj je volja.

Gospodine Grubački, kakvo je tvoje iskustvo, ti si sada narodni poslanik Vojvodine, radio si na razvoju infrastrukture svoje stranke, saraduješ dugo godina sa opozicijom, ideš po Srbiji kao autobus, kako tebi uopšte izgleda politički život na lokalnu, u Vojvodini posebice?

Branislav Grubački: Bez obzira na to što sam dugo na javnoj sceni, pogotovo društvenoj i aktivističkoj, ponovo sam politički aktivan tek od januara ove godine. Kao nestranački kandidat u ime Zelenolevog fronta, kandidovan sam za pokrajinski parlament. Imao sam sreću da se to dogodilo u trenutku kada je opozicija još bila jedinstvena. Tek naknadno sam se učlanio u ZLF. U vojvođanskom parlamentu imamo 30 od 120 poslanika. 30 je, dakle, iz grupacije "Srbija protiv nasilja". Žao mi je što nismo osvojili više mandata. Možda bismo bolje prošli da vojvođanski izbori nisu ostali ispod radara, izvan fokusa interesovanja, ne samo medija nego i političkih stranaka i građana. Skupština Vojvodine je, po mom poimanju politike, izuzetno važna. Ona je je sada svedena na nivo samo jedne od lokalnih samouprava. Nema značaj koji bi po meni trebalo da ima. I ja ću se kao poslanik truditi da joj taj značaj vratim.

Žao mi je što je došlo do bojkota izbora ove godine. Inače, ja sam bio deo ideje o bojkotu 2020. godine. Znači, bio sam deo kampanje, kao čovek i kao

građanin, kao “Novi optimizam”, organizator antiizbornih i bojkotaških aktivnosti. Ali, predugo je sve to trajalo, četiri godine vladanja SNS-a bez ikakve opozicije na lokalnu. Nismo mogli da pratimo šta se dešava u lokalnim parlamentima, a i ovo o čemu je govorio Luka ozbiljan je problem. U gradskim izbornim komisijama nije postojao opozicioni glas. SNS je po širini i dužini uzurpirao sve institucije, sve kapacitete uz pomoć kojih se odvijaju izborne radnje. Bilo je izuzetno teško biti opozicija i opozicioni kandidat na ovim lokalnim izborima. Odajem priznanje svim ljudima koji su bili deo izbornog procesa u opoziciji.

U Zrenjaninu su bile dve grupacije koje su zajedno osvojile oko 32 posto. Jedan respektabilan broj, dve opozicione liste. Ali, vlast ni blizu nije uzdrmana i postoje razlozi da se stavi prst na čelo i da se razmisli kako dalje, kako uopšte učestvovati u ovoj nametnutoj igri u kojoj je već pobednik sam sebe upisao kao pobednika, a gde ljudi treba da učestvuju u izgubljenom bici. Zaista verujem u mlade ljude. Ja sam se posle 20 godina vratio u politički život misleći da je taj krug aktivistički na neki način zaokružen. Smatram da ljudi, ukoliko budu želeli da budu deo stvarnih političkih promena, moraju da se uključe u politički život direktno i konkretno. Za to postoje političke stranke i postoje izbori.

Nedim Sejdinović: Jedan od ciljeva propagande režima nije samo da privuče građane da glasaju za SNS, već i da pokaže da su promene nemoguće, da je bavljenje politikom besmisleno, da možeš da imaš samo problema ako uđeš u politiku, a ne možeš

Filipić: Rodbina misli da radim uzaludan posao što se bavim politikom, ali ipak kada dođe trenutak izbora, shvate da je važno izaći na njih. To doživljam kao svoju malu pobjedu

ništa da promeniš. To je zaista važan segment kampanje koji građani često ni ne prepoznaju. Jovana, ti si “prebrodila” to da ne treba da se bavi politikom. Zašto si to uradila? Koji je to bio motiv, koji je to bio trenutak odluke i kako uopšte gledaš na ovaj dosta veliki broj tema koji smo pokrenuli u dosadašnjem razgovoru?

Jovana Filipić: Studentkinja sam Pravnog fakulteta i dugo sam se dvoumila da li da uđem u politiku koliko god sam smatrala da je politički angažman važan. To je zato što nas profesori gaje tako da budemo neutralni, odnosno da budemo što udaljeniji od politike. Međutim, kako se situacija sa SNS-om pogoršavala, vrlo dobro sam shvatala da ću džaba pokušavati da budem deo nekog pravosudnog sistema koji će štiti ljude i menjati im živote nabolje ako ne dođe do političkih promena. Želela sam da svojim primerom pokažem kako je politički aktivizam važan. Šta god da mi počnemo, koje god nevladine organizacije pokrenule inicijative i kad god pravosudni sistem donese neke odluke – ukoliko političkog pritiska nema, promene nabolje se neće dogoditi.

Na Pravnom fakultetu u Novom Sadu profesori – u pitanju je većina, a uvek ima izuzetaka – pokušavaju da nam zgade politiku. Oni gaje apolitičnost kod studenata iako su sami vrlo politični. Uvek me zaprepasivalo što većina studenata to usvaja. Kada ste prva, druga godina, tada ste još uvek nerazvijeni u političkom smislu, ne možete još da se odredite, ne znate šta da mislite o svemu, jer je SNS uspeo da unese opštu konfuziju i da mlade ljude pasivizira. Ili si za SNS ili ti je muka od svega, nema između. I oni to rade i na fakultetima, pogotovo je to na Pravnom istaknuto, i to ne samo u Novom Sadu. Tako da sam ja odlučila – e ne može ovako, pobunićemo se...

Nedim Sejdinović: Kakva je reakcija u tvom okruženju, prijatelja, rodbine?

Jovana Filipić: Rodbina uvek misli da radim uzaludan posao, ali su ipak izašli na izbore i glasali. Čak i tata, koji je prilično desno orijentisan, glasao je za

levičare zato što je shvatio da ovo više nije pitanje ideologije već funkcionalnosti grada. Dakle, rodbina misli da radim uzaludan posao, ali ipak kada dođe trenutak izbora, shvate da je važno izaći na njih. To doživljam kao svoju malu pobjedu. Što se tiče prijatelja, mojih vršnjaka, veliki broj njih preko mene prati dešavanja, dosta njih je prvi put ove godine izašlo na izbore, što mi je jako drago. Opšte uverenje da njihov glas ne može ništa promeniti menja se.

Nedim Sejdinović: Kod nas postoji, pored te zgađenosti koja je sistematski produkovana, i neprestana potreba za novim licima u politici. To ćete čuti: dosta je ovih, trebaju nam nova lica, trebaju nam mladi ljudi. I onda kada se pojavi neko novo lice, neverovatno se brzo potroši. Jelice, zašto dolazi do toga? Uopšte, mogu li promene da krenu sa lokala? Mogu li promene da krenu bez organizovanih političkih stranaka, odnosno hajde da zamislimo sada neko čudo da u svim opštinama i gradovima pobjede neke grupe građana i formiraju vlast... Zapravo se postavlja pitanje da li bi samim tim državna vlast bila promenjena.

Jelica Minić: Poneću ovu prekrasnu sliku kući, ovu zelenu kupolu koja se vidi kroz krošnju. Osećam sreću i lepotu. Drago mi je zbog ovih mladih ljudi, sigurna sam da su, osim ružnih, doživeli i divne trenutke tokom kampanje, da je tu bilo mnogo sreće i lepote. Ne može se sve zasnivati na "anti", suština je u onome "pro". To "pro" se gradi na "anti", a to "pro" mora da bude jedna građevina i tu strukturu nije lako napraviti. I tu stranke imaju ogromnu obavezu. Usamljene male stranke ili grupacije vrlo teško mogu celu sliku da izgrade, svako treba da radi svoj deo.

Mi smo u civilnom društvu pokušavali da pomognemo u gradnji nekakvog programskog pristupa jer zapravo nemamo ponudu velike slike iz opozicije, šta opozicija tačno hoće u nekim ključnim oblastima našeg društvenog života gde su ljudi jako nezadovoljni. Evo da počnemo od prosvete i zdravstva, da ne idem dalje.

Evropski pokret učestvuje u političkom životu od svog osnivanja, naravno, ne kao politička stranka. Imamo viziju šta treba da se radi, kako zemlja treba da se razvija. Nekada davno sam bila u Savezu komunističara, ali nisam bila ambiciozna, politika me nije interesovala. A onda me je devedesetih ščepala. Odlučila sam da se angažujem u njoj upravo preko Evropskog pokreta u Srbiji, koji je deo internacionalnog evropskog pokreta koji obuhvata evropske zemlje, ne

samo članice EU. Dakle, smatram da nije bitan samo stranački nego i civilni politički angažman. Zbog naših ciljeva stvari su nas okretale ka opoziciji, i devedesetih i danas.

Evropski pokret ima jasne ciljeve, prvi je zagovaranje evropskog puta Srbije, potom regionalna saradnja. U vreme ratova devedesetih promovisali smo politiku mira, bili smo antiratna organizacija. Važan cilj je i decentralizacija i lokalni razvoj. Ranije su decentralizacija i regionalizacija bila važna pitanja, a danas lokalne organizacije ne posvećuju dovoljno pažnje njihovom značaju – regioni su samo statističke kategorije. Izuzev Vojvodine i Beograda, nijedan drugi region nema svoje institucije. A to su važna pitanja i u kontekstu evropskih integracija.

Procenili smo da su opozicione partije bliske po mnogim pitanjima, ali da nisu sele da programsku načela jasno definišu. Uvek treba u saradnji početi od onoga u čemu se slažemo, a tek onda preći na druge tačke. Imali smo sa njima puno sastanaka, i tokom i posle protesta "Srbija protiv nasilja", i uoči izbora u decembru, i posle. U proleće su se stranke, nažalost, razile oko taktike, možda i strategije. Mi smo se, uzgred, na jednom sastanku sa opozicionim strankama

izričito bunili protiv bojkota izbora. Nakon uspeha koje su, uprkos svemu, opozicione stranke izvojevale u decembru, odluku da se ide na bojkot bilo je jako teško razumeti. Ljudi su očekivali da te stranke učine sledeći korak zajedno.

Nedim Sejdinović: Čuli smo mnoge dijagnoze, one su nam odavno i poznate. Ali, ključno pitanje je kako dalje, šta dalje raditi. Filipe?

Filip Švarn: Kada pričam o prethodnim izborima, sam sebe podsećam na generala koji posle svega sedi u kafani i govori da je trebalo učiniti ovo ili ono kako bi bitka bila dobijena. Svima je od samog početka jasno o čemu je reč. Postojale su dve taktike u opoziciji – oko izlaska na izbore ili bojkota, a zapravo je istovremeno trajala i bitka da se očuva struktura u opoziciji koja postoji godinama. Na kraju, rezultat se video na junskim izborima.

Da se ne zavaravamo, Srbija je parlamentarna država. U njoj se ozbiljne političke promene mogu ostvariti samo kroz političke stranke. Kada se hejtuju političke stranke, o tome treba voditi računa. Grupe građana mogu da uspeju na lokalnu, i to je trenutak kada od lokalna može da krene promena. Nedim je pomenuo doktora Milića. Doktor Milić postaje

Švarn: Da li je opozicija trebalo da nastupi zajedno u decembru? Naravno, trebalo je, ali to nije cilj sam po sebi. Nije cilj da opozicija bude jedinstvena, cilj je da nešto uradi

popularan u Nišu, a i čitava Srbija za njega zna nakon onoga što su on i njegova ekipa radili tokom vikenda, praktično ukinuvši listu čekanja za značajan broj kardio-operacija. To je stvar koja je važna svim građanima, bez obzira da li su oni orijentisani opoziciono ili ne.

Mi znamo razne mane ovog režima. O tome dugo pišemo i govorimo. Možemo da vam pričamo do ujutru, ali vi to već sve znate. Da ja vama objašnjavam prirodu ovoga režima, da vam objašnjavam kako se krade, šta se laže, šta se radi, pa sve to znate. Spomenuli smo nova lica u politici. Ali i ona kada se pojave, dohvate ih režimske mašine za mlevenje živog ljudskog mesa. To su tabloidi, to su hejteri, to su napadi sa vrha vlasti i vi ne možete da se odbranite. Naravno, ljudi odustaju, a drugi se uplaše i ne pada im na pamet da ulaze u politiku. Ali, i to znate.

Ono što može da se nauči iz ovih izbornih ciklusa jeste da u izbore treba ići sa temama i problemima koji zanimaju sve građane. I treba nuditi rešenja. Bilo da su u pitanju grupe građana, političke partije ili nevladine organizacije, na osnovu tih rešenja treba ući u biračko telo vladajućeg režima. Ako se sa njima ne komunicira, promena neće biti.

Mnogi od tih ljudi glasaju za režim zato što su uceñnjeni, a mnogi zato što nemaju izbora. Znam da u Beogradu možete da nađete posao koji ne zavisi od vlasti. Možete to i u Subotici. Ali gde da nađete takvo zaposlenje u manjim opštinama, gde imate prilike jednu fabričicu, a gazda fabričice je najbolji drug predsednika opštine, a predsednik opštine je već takav kakav je. Znamo i za taj problem. Ali opet naglašavam, nije to većina birača SNS-a, većina su upravo oni ljudi koji veruju u ono što im se servira kroz državne medije i koji verovatno ni ne vide alternativu. Treba doći do njih.

Uništavanje opozicije nije počelo od ovih izbora. Uništavanje opozicije počelo je 2012. godine. Mislim da je možda stotinak funkcionera Demokratske stranke, od ministara pa do predsednika opštine, bilo po zatvorima, u pritvorima, među optuženima za krađu ili šta god. Mislim da postoje samo tri

pravnosnažne presude. Ali, taj jedan udar je razbio Demokratsku stranku, koja je bila stožer prethodne vlasti, kako to Vučić voli da kaže, a decenijama i stožer građanske, proevropske političke opcije. Nastale su druge političke partije, od kojih se većina do danas nije profilisala.

Teško je imati koaliciju u kojoj su i krajnji desničari i krajnji levičari. Kada imate takvu koaliciju, ona deluje neuverljivo građanima jer nema jasan program. Da li je opozicija trebalo da nastupi zajedno u decembru? Naravno, trebalo je, ali to nije cilj sam po sebi. Nije cilj da opozicija bude jedinstvena, cilj je da nešto uradi.

Kao i da se profiliše, da ljudima postane prepoznatljiva. A najbolje će se profilisati ako uđe u institucije, kao što su to u ovom slučaju lokalne skupštine. To je jedino mesto gde opozicionari mogu da dokažu i po-

Vučinac: Srpska napredna stranka potrošila je 78 hiljada evra na reklame, plus 12 hiljada evra sa nekih stranih profila koji su promovisali naprednjački sadržaj. Znači, to je skoro 90 hiljada evra. Savez vojvođanskih Mađara je za reklame potrošio 14 hiljada evra. To je samo Fejsbuk i Instagram, ne računam vreme u medijima, ne računam bilborde, ne računam ništa drugo. Cela koalicija "Biram borbu" na nacionalnom nivou potrošila je na Meta platformama svega 7.000 evra

kažu da li su za ovaj posao ili nisu. Evo, ovaj čovek dobro govori, evo, ovaj čovek primećuje problem koji nas muči, evo, ovaj čovek nudi rešenje... Kada o tome pričam, ne govorim samo o korpusu opozicionog biračkog tela, govorim i o naprednjačkim biračima i njihovoj percepciji. Dakle, ideja je – privući i ubediti. Mislim da je to puno lakše raditi na lokalnu gde je komunikacija sa građanima neposrednija. Stoga je i opozicija na decembarskim i januarskim izborima u pojedinim lokalnim sredinama uspela da ostvari dobar rezultat. Upravo zbog ovoga što pričam: uspeli su da artikulišu probleme i ponude rešenja koja su bila prihvatljiva najširoj grupi građana.

Nedim Sejdinović: Jelice, dobar deo građana veruje da Evropska unija podržava režim Aleksandra Vučića na jedan neprincipijelan način. To dovodi do apsurdne situacije: EU saraduje i sa ovdašnjim institucijama, i sa funkcionerima, i sa građanima koji su autentično antievropski, proruski i antidemoratski nastrojeni, a gubi poverenje ovdašnjih ljudi koji su proevropski opredeljeni.

Jelica Minić: Na neki čudan, apsurdan način, čini se da predsednik Vučić ima podršku i Rusa, i Vašingtona, i Brisela. Reklo bi se da je u pitanju sveopšta međunarodna podrška njegovom režimu. Nakon izbora u decembru ispostavilo se da stvari ne stoje baš tako. Opozicione političke partije i nevladine organizacije dobro su se organizovale i dobro informisale, pre svega Brisel, o tome šta se dešavalo i kakvih je razmera bila izborna krađa. Tada se evropsko javno mnjenje značajno pomerilo. Rezolucija u Evropskom parlamentu poražavajuća je za Srbiju i njen režim. Slika više nije tako idilična, ali postoje interesi. O tome treba voditi računa.

Rusima odgovara da imaju ispostavu, uslovno rečeno, koja može da stvara probleme na zapadnom Balkanu. Njih to jeftino košta. Evropljani moraju mnogo više da se potrudu da bi stvorili bolji imidž u

Srbiji. A oni ne znaju da se promovišu. Mnogo ih bolje promovišemo mi iz civilnog sektora. Njihovi priglupi bilbordi na kojima poručuju da nas vole – ne znače ništa. Pritom, treba imati u vidu da EU, kao i Vašington, ima zajednički interes ovde – a to je rešavanje kosovskog problema.

Nema tu nekog trajnog i srećnog rešenja, a opozicija se kloni ovog pitanja. Čekaju da Vučić sve reši, pa da ga na tom pitanju potom pokopaju, da dođu na čist teren. A to neće tako biti. Vidimo šta se desilo sa naivnom manifestacijom "Mirdita", koja je zabranjena, a koja promovise pomirenje Albanaca i Srba.

Naravno, i Amerikancima i Evropljanima treba litijum kako bi se emancipovali od Kineza. Litijum se kopa na nekim pustopoljinama u svetu koje se trajno uništavaju. Da li mi to u Srbiji možemo da dozvolimo? Naravno da ne možemo. I tako imamo taj novi raskorak između Evrope i evropske Srbije: mi hoćemo u EU, a EU hoće nešto što nama može ozbiljno naštetiti. Naša organizacija je itekako svesna ovog problema.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec